

DE INVLOED VAN HET SYSTEEM VAN "GERMINAL" IN LATIJS-AMERIKA

J. Moens

Via de wet van 7 *germinal* van het jaar XI van de Franse Republiek werd in Frankrijk een nieuw monetair systeem ingevoerd. Het was gebaseerd op het decimaal stelsel, had een zilverstuk van 5 g met een gehalte van 900 ‰ als eenheid en legde de verhouding tussen de waarde van goud en zilver vast op 15 1/2. Dit systeem van *germinal* werd door heel wat staten uit meerdere continenten overgenomen : in de tweede helft van vorige eeuw kon het (eventueel in licht gewijzigde vorm) teruggevonden worden in Europa (meer bepaald in België, Frankrijk, Griekenland, Italië en Zwitserland, de vijf lidstaten van de in 1865 opgerichte Latijnse Muntunie, maar ook in een aantal Balkanstaten, in Spanje en in Finland), op het Afrikaanse continent (in een aantal kolonies van lidstaten van de Latijnse Muntunie zoals Congo, Eritrea en Tunesië), in Azië (in Cambodja en in het Russisch rijk, wiens *roebel* gekoppeld was aan de Franse *franc*), en ook in verschillende Latijns-Amerikaanse staten, waarvan er trouwens minstens één (Venezuela) zonder succes gepoogd heeft lid te worden van de Latijnse Muntunie.

In dit artikel zal een kort en eerder anecdotisch overzicht worden gegeven van het succes van het *germinal*-systeem op het Latijns-Amerikaans continent. De betrokken landen komen hierbij in alfabetische volgorde aan bod, hetgeen vanzelfsprekend niet noodzakelijk overeenstemt met de chronologische volgorde waarin deze (eventueel al dan niet tijdelijk) hebben geopteerd voor dit muntstelsel. Overigens dient hierbij te worden opgemerkt, dat meestal als munteenheid werd gekozen voor een zilverstuk van 25 gram i.p.v. 5 gram, wat dus overeenstemde met de zogenaamde *écu* van 5 francs.

1. Argentinië

Alhoewel Argentinië zich reeds in 1810 onafhankelijk had verklaard van Spanje, bleef gedurende de eerstvolgende 70 jaar het monetair systeem van de oude kolonisator in voege. Dit was gebaseerd op stukken van 8 *reales*, geslagen op een muntvoet van 8 1/2 stukken in één Castillaans pond (wat neerkwam op ongeveer 27 g zilver) met een gehalte van ongeveer 902 ‰. Overigens hadden de enorme afstanden (het land is ongeveer 90 maal groter dan België) en de gebrekkige communicatiemiddelen tot gevolg, dat de muntslag sterk decentraal georganiseerd was, en dat dus verschillende provincies hun eigen munten uitgaven.

Provincia Rio de la Plata
8 Escudos
1832

Provincia La Rioja
8 Reales
1838

De wet van 8 november 1881 bracht hierin verandering. De verschillende provincies verloren het recht om eigen stukken uit te geven, hetwelk nu werd voorbehouden aan de federale overheid. Bovendien voerde ze een nieuw monetair systeem in, gebaseerd op een zilveren *peso* met een massa van 25 g en een gehalte van 900 ‰, en voorzag ze ook de uitgifte van een gouden *argentino* (ter waarde van 5 pesos), waarbij de waardeverhouding tussen goud en zilver werd vastgelegd op 15 1/2. De meeste munten werden geslagen door de Munt van Buenos Aires, maar in een poging om toenadering te vinden tot de Latijnse Muntunie werd een beroep gedaan op de Munt van Parijs (en de Franse graveur Oudinot) voor het vervaardigen van de stempels. Tot een aansluiting bij de Latijnse Muntunie is het echter niet gekomen.

1 Peso
1882

Aangezien Argentinië op dat moment een aanhoudende economische groei kende (dank zij een bloeiende vleesindustrie), was het in staat in het eerste decennium voor ongeveer 31,7 miljoen pesos goudstukken en voor 2,8 miljoen pesos zilverstukken uit te geven conform de muntwet van 1881.

In de daaropvolgende jaren bezondigde de regering zich echter aan de uitgifte van buitensporige hoeveelheden bankbiljetten, wat snel leidde tot een waardevermindering van de papieren peso. Conform de Wet van

Gresham verdwenen daarop de munten uit de omloop. In 1899 slaagde het land erin de papieren *peso* te stabiliseren, maar in amper enkele jaren tijd had deze niet minder dan 56 % van zijn oorspronkelijke waarde - en dus zijn band met het systeem van *germinat* - verloren.

2. Bolivia

Bolivië werd onafhankelijk in 1825; het land werd trouwens genoemd naar de held uit de bevrijdingsoorlogen tegen Spanje, Simon Bolivar. Ook hier bleef nog geruime tijd het oud koloniaal monetair systeem in voege. Het was pas bij wet van 23 juni 1863 dat het land opteede voor het decimaal stelsel en voor een nieuwe munteenheid. De *boliviano* was, met zijn massa van 25 g en zijn gehalte van 900 ‰, identiek aan het stuk van 5 *francs*. Aangezien het land beschikte over zeer rijke zilvermijnen, werd enkel voorzien in de uitgifte van zilveren munten.

Boliviano
1868

Goudstukken werden niet geslagen, en deze die toch circuleerden werden aanvaard tegen een koers die afhankelijk was van de schommelingen van de goudprijs.

Tot het begin van de jaren 1870 genoot het zilver een premie ten opzichte van het goud in die landen waar de beide metalen naast elkaar circuleerden. Vanaf 1873 kwam hierin echter verandering. Enerzijds door de ontdekking van nieuwe zilvermijnen in de Verenigde Staten van Amerika en anderzijds doordat het Duitse Rijk van de zilveren op de gouden standaard overschakelde. Daardoor daalde de prijs van het zilver, en dus ook de wisselkoers van de *boliviano*. Vanaf 1875 werd de massale aanmuntning van *bolivianos* stopgezet. Het land bleef voorlopig wel aanhanger van de zilveren standaard, maar de muntslag bleef in de daaropvolgende jaren beperkt.

Het is pas bij wet van 31 december 1908 dat de gouden standaard werd ingevoerd en dat de wisselkoers van de *boliviano* kon worden gestabiliseerd op 12 1/2 per *pound sterling* (tegenover een pariteit van 5/1 vóór de waardevermindering van het zilver).

3. Brazilië

De "liefde" tussen Brazilië en het systeem van *germinal* is van zeer korte duur geweest. Dit land (dat trouwens niet behoorde tot de Spaanse, maar tot de Portugese invloedssfeer) had een muntsysteem dat was gebaseerd op de *milreis* (= 1000 *reis*). Sinds de muntwet van 11 september 1846 had deze een waarde van ongeveer 2,8 *francs*. De waardeverhouding tussen goud en zilver bedroeg slechts 14 2/9 (tegenover 15 1/2 volgens het systeem van *germinal*), wat het zilver in de jaren 1850-1860 duidelijk overwaardeerde ten opzichte van de prijs op de wereldmarkt en het goud onderwaardeerde. Er waren bijgevolg weinig goudstukken in omloop.

Naar aanleiding van de Internationale Monetaire Conferentie van 1867 te Parijs, waar onder meer een pleidooi werd gehouden voor de veralgaming van het gebruik van het decimaal stelsel van maten en gewichten en voor een universeel muntsysteem, gebaseerd op de principes van dat van *germinal*, wijzigde Brazilië bij decreet van 20 september 1867 het gewicht en het gehalte van zijn zilverstukken. Het standaardstuk van 2 *milreis* stemde voortaan exact overeen met een stuk van 5 *francs* (d.w.z. 25 g met een gehalte van 900 ‰) in de praktijk betekende dit dat elk stuk ongeveer 3,7 % minder zilver bevatte.

Pedro II
2.000 Reis
1868

De plaatselijke bevolking aanzag dit niet helemaal ten onrechte als een verdoken belasting, en wees de nieuwe zilverstukken (trouwens de eerste met de afbeelding van keizer Pedro II) massaal af. De Regering zag zich bijgevolg genoodzaakt, bij decreet van 3 september 1870, terug te keren naar de vroegere muntvoet. De muntstukken die vanaf dan werden geslagen droegen duidelijk de vermelding DECRETO DE 1870. Het "geïllr" met het systeem van *germinal* heeft dus iets minder dan drie jaar geduurd.

4. Chili

Chili werd op hetzelfde ogenblik als Bolivia en Peru onafhankelijk van Spanje. Het behield gedurende de eerste jaren van zijn onafhankelijkheid ook het monetair systeem van de koloniale periode,

maar was, na Colombia, het eerste land op het Zuid-Amerikaans continent dat zijn *peso* aanpaste aan het decimaal stelsel. Reeds op 9 januari 1851 werd de waarde van de *peso* vastgelegd op 25 g zilver met een gehalte van 900 ‰.

De ontdekking van belangrijke goudmijnen in de jaren 1850 deed de zilverprijs echter stijgen, en daarom werd in 1860 het fijngewicht aan zilver in de pasmunt verminderd (twee jaar voor Italië een gelijkaardige maatregel trof, wat de aanleiding vormde voor de oprichting van de Latijnse Muntunie). Dit gebeurde door bij een ongewijzigd gehalte van 900 ‰ het gewicht te verminderen. In 1867 werden de karakteristieken van de pasmunt opnieuw gewijzigd : het gewicht werd verhoogd en het gehalte vermindert tot 835 ‰ (hetgeen ook door de twee jaar eerder opgerichte Latijnse Muntunie was gedaan).

1 Peso
1867

De alignering op het *germinaal*-systeem van de Latijnse Muntunie was evenwel niet volledig, aangezien de wettelijke waardeverhouding tussen goud en zilver circa 16,4 bedroeg in plaats van 15 1/2. Deze overwaardering van het goud kon evenwel niet beletten dat de aamunting ervan sinds het midden van de jaren 1870 sterk terugviel.

5 Pesos
1872

De waardevermindering van het zilver vanaf 1873 was dermate groot dat de goudstukken niet in omloop konden worden gehandhaafd en dat de wisselkoers van de *peso* de fluctuaties van de zilverprijs volgde. Hieraan kwam een einde door de wet van 11 februari 1895, die de waarde van *peso* koppelde aan deze van het Britse *pound* volgens een verhouding van 13 1/3 *pesos* per *pound*.

5. Colombia

Colombia maakte na zijn onafhankelijkheid van Spanje samen met Ecuador, Panama en Venezuela deel uit van Groot-Colombia. Na de afscheuring van Venezuela en Ecuador vormde het in 1830 met Panama een aparte republiek onder de naam Nieuw-Granada. Ook hier waren de nieuwe munten aanvankelijk nog geïnspireerd op het monetair systeem van tijdens de Spaanse kolonisatie, zij het dat ze een lager fijn gewicht aan zilver bevatten.

In 1847 werd het systeem van *germina!* ingevoerd. Het was echter gebaseerd op een zilveren *peso* van 25 gram i.p.v. op een *franc* van 5 gram. In 1862 werd de naam van het land gewijzigd in Colombia, in 1874 werd de *peso* onderverdeeld in 100 *centavos* in plaats van in 10 *decimos* of *reales*, en vanaf 1886 werd de federale staatsvorm vervangen door een sterk gecentraliseerd gezag. Al deze wijzigingen vonden hun weerslag op de munten, die daarenboven in drie verschillende en vrij primitief uitgeruste muntateliers werden geslagen. Het resultaat van dit alles was dan ook een schier eindeloze reeks van types en varianten.

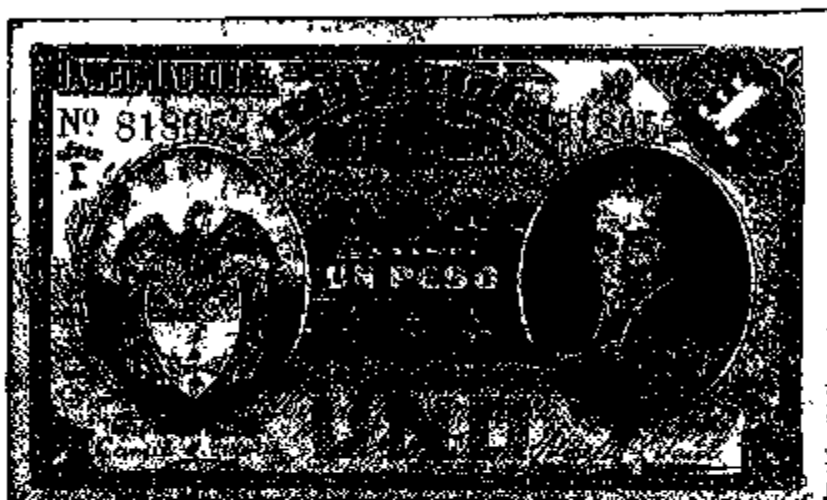

Confederacion Granadina
20 Pesos
1859

Estados Unidos de Colombia
1 Peso
1868

Pas vanaf 1889 kwam er meer regelmaat, omdat dan de provinciale ateliers werden gesloten. Op dat moment waren de goudmunten al lang uit de omloop verdwenen, en fluctueerde de wisselkoers van de *peso* in functie van de zilverprijs. Uiteindelijk kon zelfs dat laatste niet gehandhaafd blijven, omdat grote hoeveelheden bankbiljetten in omloop werden gebracht.

*Banco Nacional de la republica de Colombia
1 Peso
4 maart 1895*

De laatste uitgifte van zilveren munten conform de wet van 9 juni 1871 vond plaats in 1902. In de daaropvolgende jaren was Colombia het slachtoffer van een galopperende inflatie, waaraan in 1905 een einde kwam met de invoering van een nieuwe *peso* ter waarde van 100 oude. Deze nieuwe *peso* werd bij wet van 12 juni 1907 gekoppeld aan het Britse *pound* (£ 1 = 5 nieuwe *pesos*).

6. Dominicaanse Republiek

De Dominicaanse Republiek deelt met Haïti het eiland Hispaniola, waar Columbus in 1492 de eerste maal voet aan wal zette op het Amerikaans continent. Het land verwierf zijn onafhankelijkheid in 1844, toen Juan Duarte de Haïtiaanse bezetters verdreef, maar het keerde wel kortstondig (van 1861 tot 1865) terug onder Spaans koloniaal bewind.

Tijdens de eerste decennia werd er voornamelijk gebruik gemaakt van zilveren en gouden munten van vreemde oorsprong. De eerste uitgifte op naam van de Dominicaanse Republiek die ook stukken in edel metaal (zilver) omvatte vond plaats in 1891, in uitvoering van de wet van 18 juli 1890. Hierbij werd - naar wordt beweerd op aandringen van de aandeelhouders van de vooral met Frans kapitaal opgerichte Nationale

Bank - geopteerd voor het systeem van de *franco* van 5 gram zilver met een gehalte van 0.900. Dit niettegenstaande het feit dat de bevolking gewend was aan het rekenen in *pesos*. In Parijs werd voor een bedrag van nagenoeg 1 miljoen *francos*, nieuwe stukken (van 5 centesimos tot 5 *francos*) vervaardigd. Om het gebruik ervan te bevorderen werd op 6 augustus 1891 bij decreet verordend dat minstens 1/10 van elke betaling met deze nieuwe munten moest geschieden. Dit mocht echter niet baten, want de nieuwe denominaties bleven onpopulair.

5 Francos
1891

In 1893 namen Amerikaanse bankiers de uitstaande schulden van de republiek aan Europese schuldeisers over en werden de financiën van de Dominicaanse Republiek meer en meer vanuit de Verenigde Staten geregeld. Daarmee was het lot van het *franco*-systeem bezegeld - de wet van 28 april 1894 voerde weer de oude vertrouwde *peso* in, zij het dat deze werd uitgegeven onder de vorm van stukken met een laag zilveragehalte (0.350). In 1900 werd het monetair systeem volledig geaxeerd op dat van de Verenigde Staten van Amerika, waarbij de stukken van het *franco*-systeem tijdelijk in omloop bleven aan 40 % van hun nominale waarde.

7. Ecuador

Ecuador ontstond als een onafhankelijke staat in 1830, toen het zich afscheurde van Groot-Colombia. Gedurende meer dan een halve eeuw bleven munten in gebruik die pasten in het systeem van tijdens de Spaanse kolonisatie. Voor het overgrootste gedeelte waren dit stukken van vreemde oorsprong. Het muntatelier dat in 1833 in de hoofdstad Quito werd geopend was immers weinig actief.

In 1858 sloeg men er, in uitvoering van de wet van 5 december 1856, een stuk van 5 *francos* dat qua gewicht en gehalte identiek was aan de 5 *francs* van *germinal*. Het bleef echter bij deze eenmalige uitgifte. In 1862 werden opnieuw stukken volgens het oud monetair systeem aangemaakt en de wet van 21 november 1871 bevestigde de *peso* uitdrukkelijk als munteenheid.

5 Francos
1858

Het stelsel van *germinal* werd enkele decennia later toch ingevoerd via de wet van 1 april 1884. De nieuwe munteenheid, die overeenstemde met 25 gram zilver van 0.900 fijn, werd *sucre* genoemd naar generaal Antonio José de Sucre, die een voorname rol had gespeeld in de onafhankelijkheidsoorlog tegen Spanje.

1 Sucre
1895

De wet voorzag ook gouden munten, waarbij de waardeverhouding tussen het goud en zilver werd vastgelegd op 15 1/2. Er werden echter nooit goudstukken aangemunt, zodat de wisselkoers van de *sucre* in de praktijk gekoppeld was aan de steeds maar dalende zilverprijs. Daarom werd de munteenheid in 1898 gheredefinieerd en vastgelegd op 1/10 van het *pound sterling*, en werd de aanmuntning van zilverstukken stopgezet. In totaal werd in de periode van 1884 tot 1897 voor circa 4,8 miljoen *sucre*s zilvergeld geslagen, waarvan ongeveer 2,65 miljoen stukken van 1 *sucre*.

8. El Salvador

El Salvador maakte aanvankelijk deel uit van de Centraal-Amerikaanse Republiek, die zich in 1821 onafhankelijk had verklaard van Spanje. In 1839 werd deze republiek ontbonden en werd El Salvador zelfstandig. Gedurende meer dan 50 jaar gaf de jonge staat geen eigen munten uit. De wet van 21 februari 1883 voerde het systeem van *germinal* in, met

een zilveren *peso* van 25 gram als munteenheid. Ze voorzag ook in de oprichting van een eigen muntatelier in de hoofdstad San Salvador, maar dit munthuis werd pas in 1892 ingehuldigd.

Er werd een mooie reeks gouden en zilveren munten vervaardigd, al was de productie van goudstukken eerder symbolisch (in totaal slechts voor circa 11.500 pesos).

20 Pesos
1892

In de jaren 1892-1896 werd wel voor 5 miljoen pesos zilvergeld geslagen, voor het overgrote deel door de zilverstukken van vreemde oorsprong om te werken die in El Salvador circuleerden.

Omdat de productiekosten van deze aanmuntingen te hoog opliepen (tot 12 % van de nominale waarde, tegen bijvoorbeeld minder dan 1 % in de munt van Brussel), werd het atelier van San Salvador reeds in 1896 gesloten. Sindsdien werd een beroep gedaan op buitenlandse ateliers, waaronder ook dat van Brussel.

Het muntsysteem van *germinal* bleef in voege tot aan de Eerste Wereldoorlog, zij het dat de goudstukken niet in de omloop te vinden waren en de waarde van de *peso* fluctueerde in functie van de zilverprijs. Toen deze laatste na Wereldoorlog I tijdelijk sterk steeg, profiteerde de regering van de gelegenheid om over te schakelen op de gouden standaard : bij wet van 16 juli 1919 werd een nieuw muntsysteem ingevoerd, gebaseerd op de *colón* ter waarde van 1/2 Amerikaanse *dollar*.

9. Guatemala

Ook Guatemala verkreeg zijn onafhankelijkheid in 1823, na de ontbinding van de Centraal-Amerikaanse Republiek. Pas vanaf 1859 werden eigen munten uitgegeven. Eerst pasten die nog in het muntstelsel van de Spaanse koloniale periode, maar bij wet van 9 juni 1869 werd het systeem van *germinal* ingevoerd. Het was gebaseerd op een zilveren *peso* met een massa van 25 gram en een gehalte van 900 %, onderverdeeld in 100 *céntimos*. Er waren ook goudstukken voorzien, met een goud/zilver

waardeverhouding van 15 1/2. Door de wet van 21 september 1870 werd de *peso* niet langer onderverdeeld in *centavos* maar in *céntimos*.

In dit nieuw muntstelsel verminderde de intrinsieke waarde van de *peso* met circa 8,6 % , en werd overgestapt van een onderverdeling volgens het 8-talig (1 *peso* = 8 *reales*) naar het decimaal stelsel. Deze wijzigingen werden door de bevolking zeer slecht ontvangen, en droegen in grote mate bij tot de onpopulariteit van de toenmalige president.

20 Pesos
1859

Toen in 1871 een succesvolle revolte tegen diens regering plaatsvond, haastte zijn opvolger zich dan ook om de vroegere toestand gedeeltelijk te herstellen. Het decreet van 9 december 1871 voerde opnieuw de onderverdeling in 8 *reales* in, en verhoogde het gewicht van de *peso* tot 25,40 gram. Allicht om de terugkeer naar de "goede oude tijd" extra te accentueren, werden de munten ook van een nieuwe beeldenaar voorzien : een zittende vrouw houdt een hoorn des overvloeds vast (met graan, koffie, suiker en vanille, de vier belangrijkste exportprodukten van Guatemala) en leunt op een kolom met de datum 30 juni 1871 (de dag waarop de vorige president was verdreven, en die dus gold als het begin van nieuwe en betere tijden). Het valt echter te betwijfelen of de gedecreteerde gewichtshoging ook in de praktijk werd doorgevoerd. De weinige *pesos* die in de jaren 1872-1889 door het lokale muntatelier werden geslagen, blijken alle minder dan 25,40 gram te wegen (en doorgaans zelfs iets minder dan 25 gram).

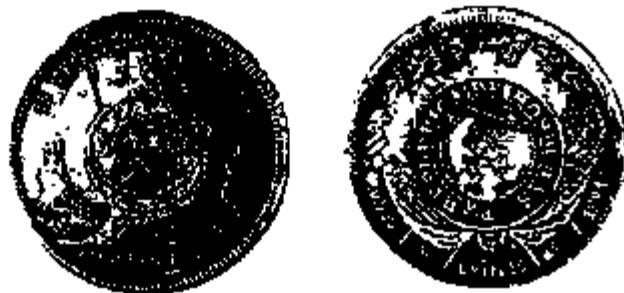

1 Peso
1879

Het decreet van 1871 wijzigde niets aan de karakteristieken van de goudstukken, maar ook deze (en dan vooral de 20 pesos) werden slechts in zeer beperkte hoeveelheden uitgegeven.

De toenmalige graveur J.-B. Frener schepte er blijkbaar genoeg in om teksten in minuscule lettertjes op de munten aan te brengen : zo dragen de stukken van 1 peso uit de jaren 1872-1889 op de linker zabel in het nationaal embleem de vermelding *VIVA LA PATRIA* of de namen van de toenmalige presidenten *BARAJOS* en *GRANADOS*. Kunnen deze vermeldingen nog gezien worden als uitingen van vaderlandsliefde, dan is dit duidelijk niet het geval voor de vermelding *POST TENEBRAS LUX* (vrij vertaald : "na regen komt zonschijn") die hij op de stukken van 20 pesos van 1878 aanbracht. Dit was misschien eerder een uiting van frustratie, te wijten aan het feit dat hij werd ontslagen als hoofdverantwoordelijke van het munthof, en enkel in dienst bleef als graveur.

Aangezien de eigen aanmuntingen beperkt bleven, circuleerden in Guatemala veel buitenlandse zilverstukken, vooral uit Chili en Peru. De regering besloot om hierin orde op zaken te stellen. Als een eerste stap werd, bij decreet van 10 juli 1894, verordend dat alle pesos van buitenlandse oorsprong tussen 1 augustus en 15 september dienden ingestempeld te worden met de matrijzen van de stukken van 1/2 real. Dit in afwachting dat ze uit omloop zouden worden genomen en vervangen door eigen zilverstukken. Het bedrag dat elke inwoner aldus mocht laten stampelen was beperkt tot 300 pesos.

*Peso 1891 Honduras
ingestempeld met 1/2 Real 1894*

In de daaropvolgende jaren werden hoe langer hoe meer bankbiljetten in omloop gebracht, waardoor de wisselkoers van de peso gestaadig zakte. Pas in 1925 stabiliseerde de monetaire toestand zich. Toen verving de wet van 7 mei 1925 de oude peso door de *quetzal*. Deze had een waarde van één Amerikaanse dollar of 60 papieren pesos.

10. Haïti

Haïti deelt, zoals reeds gezegd, het eiland Hispaniola met de Dominicaanse Republiek. Dit gedeelte van het eiland was echter vanaf

1697 een Franse kolonie geworden, en had zijn onafhankelijkheid reeds in 1804 verkregen. De invloed van Frankrijk bleef er in de 19e eeuw steeds merkbaar en nam - net zoals in de Dominicaanse Republiek - in de jaren 1880 sterk toe.

De wet van 28 september 1880 voerde in Haïti het systeem van *germinal* in. Het was gebaseerd op de *gourde*, een zilverstuk van 25 gram en 0.900 fijn. De naam van deze munteenheid zou zijn afgeleid van het Spaanse *gordo* (wat dik, zwaar betekent), een bijnaam van de zware pesos. De regering werd gemachtigd om onderhandelingen aan te knopen met de Latijnse Muntunie met het oog op een aansluiting, maar zover is het nooit gekomen. De wet voorzag ook in de uitgifte van goudstukken, met een waardeverhouding tussen goud en zilver van 15 1/2, maar deze zijn nooit geslagen. Wel werden tussen 1880 en 1895 in de Munt van Parijs voor ongeveer 4,5 miljoen *gourdes* zilverstukken geslagen.

1 Gourde
1895

het in omloop brengen van grote hoeveelheden bankbiljetten deed de wisselkoers van de *gourde* in de daaropvolgende jaren echter gestadig dalen. Haïti kwam ook meer en meer terecht in de invloedssfeer van de USA. Dit blijkt overgens uit het feit dat de wet van 16 september 1915 de waarde van de *gourde* stabiliseerde op een koers van 5 *gourdes* voor 1 *dollar*.

11. Honduras

Net zoals El Salvador en Guatemala werd ook Honduras onafhankelijk in 1839 bij de ontbinding van de Centraal-Amerikaanse Republiek, en ook hier bleven de eerst decennia na de onafhankelijkheid de oude munttypes in omloop.

In 1871 werd het systeem van *germinal* ingevoerd, met de *peso* (zilver, 25 gram, 900 ‰) als munteenheid. De voorziene goudstukken (met een 15,5/1 verhouding t.o.v. het zilver) werden slechts in zeer kleine hoeveelheden geslagen. De zilverstukken van 1 *peso* daarentegen werden in iets grotere aantallen aangemunt. De stempels ervoor werden gesneden door Frener (cfr. Guatemala). Ze vertonen een staande vrouw die de nationale standaard in de ene hand houdt en met de andere het

boek van de grondwet ondersteunt dat op een voetstuk rust. De rond een drietand gekronkelde dolfinen links en rechts in het veld symboliseren de Stille en de Atlantische Oceaan, zoals blijkt uit de letter P (*Pacific*) op de linkse dolfin en de letter A (*Atlantic*) op de rechtse. Op vele munten zijn deze letters echter onherkenbaar, omdat de munt van Comayagua in primitieve omstandigheden moest werken en dikwijls versleten matrijzen herbruikte na ze gedeeltelijk gehergraveerd te hebben. Uiteindelijk konden de details van de beeldenaars zo goed als onherkenbaar worden. Het is bijgevolg zeer moeilijk deze stukken in mooie kwaliteit te vinden, want zelfs deze die pas uit de pers kwamen vertoonden dikwijls maar weinig reliëf.

1 Peso
1889

Het systeem van *germinal* is officieel pas bij wet van 3 april 1926 opgeheven, maar *de facto* had het reeds jaren tevoren afgedaan. De nieuwe munteenheid, de *tempira*, werd gekoppeld aan de Amerikaanse dollar (\$ 1 = 2 *tempiras*).

12. Paraguay

Paraguay, dat in 1811 zijn onafhankelijkheid van Spanje bewerkstelligde, geniet de trieste reputatie het land te zijn dat - proportioneel gezien - het meeste inwoners heeft verloren tijdens een oorlog: in het conflict met de Triple Alliantie van Argentinië, Brazilië en Uruguay, dat van 1864 tot 1870 aansloopte, is naar schatting 80 % van de mannelijke bevolking omgekomen. Na de oorlog was het land volledig geruïneerd en moest het terug van nul af aan heropgebouwd worden.

In dit kader werd in 1870 het systeem van *germinal* ingevoerd, zij het dat voorlopig alleen koperen pasmunt werd uitgegeven. De eerste en enige munt in zilver die in uitvoering van deze hervorming werd geslagen, was een *peso*, waarvan het muntatelier van Buenos Aires 600.000 exemplaren vervaardigde in 1889 (er bestaan wel proefstukken met het jaartal 1888).

1 Peso
1889

In de daaropvolgende jaren gaf de regering grote hoeveelheden bankbiljetten uit, waardoor de waarde van de peso voortdurend afnam. In 1914 werd een stabilisatiepoging ondernomen, waarbij de waarde van de papieren peso werd vastgelegd op 1/16 van de vroegere waarde. Dit niveau kon echter niet worden gehandhaafd. Pas in 1923 kon de peso gestabiliseerd worden, op ongeveer 1/43 van de vroegere waarde.

13. Peru

Peru maakte zich in 1821 los van Spanje, maar behield de eerste 40 jaar van zijn onafhankelijkheid het muntstelsel van de vroegere kolonisator. Op 14 februari 1863 werd het vervangen door het systeem van *germinal*. Als nieuwe munteenheid werd de *sol* ingevoerd. Deze stemde overeen met 25 gram zilver van 900 ‰. Goudstukken (met een waardeverhouding van 15 1/2 t.o.v. het zilver) werden enkel in 1863 geslagen.

20 Soles
1863

Zilverstukken - vooral van 1 *sol* - werden daarentegen vrijwel ononderbroken in grote hoeveelheden aangemaakt en er zijn dan ook heel wat verschillende varianten van gekend.

Enkel van 1879 tot 1883 was er een belangrijke onderbreking. Toen vochten Bolivia en Peru een oorlog uit tegen Chili, met als inzet de salpetermijnen in de Atacama-woestijn. Bolivia en Peru werden hierbij

verslagen, en een deel van Peru (met de hoofdstad Lima) werd enkele jaren door het Chileens leger bezet. Tijdens dit conflict voerde Peru een nieuw muntstelsel in, nog steeds gebaseerd op het systeem van *germinat*, maar met een *peseta* van 5 gram als eenheid. Het atelier van Lima sloeg stukken van 5 en 1 *peseta* in 1880, in 1881 en 1882, toen Lima door de Chilenen was bezet, werd de productie verdergezet te Ayacucho in de Andes, terwijl in Lima opnieuw de vertrouwde *soles* werden aangemaakt.

5 Pesetas
1882
Ayacucho

Na het ondertekenen van het vredesverdrag in 1883 werd het land ontruimd, en werd het systeem van de *peseta* afgevoerd.

De wisselkoers van de *sol* begon al snel de dalende zilverprijs te volgen. Om de stabiliteit te herstellen, werd bij wet van 14 december 1901 de gouden standaard ingevoerd. Daarbij werd de *sol* gekoppeld aan het Britse *pound* in de verhouding van 10 *soles* per *pound*. Op dat moment was er voor meer dan 50 miljoen *soles* zilvergeld geslagen, waarvan echter een groot deel buiten de landsgrenzen circuleerde. De wet van 9 april 1897 had immers niet alleen de vrije aarmunting van *soles* voor rekening van particulieren afgeschaft, maar ook de terugkeer van de stukken uit het buitenland verboden, tenzij dan als metaal.

14. Puerto-Rico

De meeste gebiedsdelen in Latijns-Amerika hadden zich reeds in de jaren 1820 kunnen losmaken van Spanje. Puerto-Rico daarentegen bleef tot op het einde van de eeuw een Spaanse kolonie, en kende vrijwel tot op het laatst geen eigen munten.

Pas op 17 augustus 1895 bepaalde een Koninklijk Besluit dat de vreemde geldstukken uit de omloop zouden worden genomen en vervangen door de Puertoricaanse *peso* en zijn onderverdelingen. De *peso* werd gelijkgeschakeld met de Spaanse stukken van 5 *pesetas* en paste dus in het *germinat*-systeem dat Spanje reeds in 1868 had aangenomen. Op de stukken van 1 *peso* komt trouwens de dubbele waardevermelding 1 PESO = 5 P.TAS. voor.

Alfonso XIII
1 Peso
1895

In 1895-1896 werden voor ongeveer 9,5 miljoen pesos stukken van 5, 10, 20 en 40 *centavos* en van 1 peso uitgegeven, maar deze waren geen lang leven beschoren. Vanaf 1898 kwam Puerto-Rico immers onder het bestuur van de Verenigde Staten, na de nederlaag van Spanje in de Spaans-Amerikaanse oorlog. Via een besluit van 28 december 1898 bepaalde de Amerikaanse administratie dat deze stukken vanaf 1 januari 1899 geleidelijk uit de omloop zouden worden genomen, en voorlopig zouden circuleren tegen een wisselkoers van 1 peso = 0,80 dollar. Dit is blijkbaar met Amerikaanse grondigheid gebeurd, want deze stukken zijn heel wat moeilijker te vinden dan hun slagaantallen zouden doen vermoeden.

15. Uruguay

Uruguay, lange tijd een twistappel tussen Spanje en Portugal, kwam pas in 1778 onder Spaans bestuur. Toen het land in 1816 het koloniaal bewind van zich afschudde profiteerden de Portugezen hiervan om vanuit het buurland Brazilië de plaats van Spanje in te nemen. Een nieuwe revolutie, die werd gesteund door Argentinië, leidde tot de onafhankelijkheid in 1830.

Op 23 juni 1862 werd een monetair systeem ingevoerd dat gebaseerd was op een peso met dezelfde karakteristieken als het Braziliaans stuk van 2 *milreis* (d.w.z. ongeveer 25,5 gram zilver met een gehalte van 916 2/3 ‰). Het zou echter verkeerd zijn op basis hiervan te besluiten, dat het systeem van *germinal* in Uruguay niet van toepassing was. Bij de eerste eigen emissie van zilverstukken in 1877 werd immers - eigenaardig genoeg - in het contract met de Munt van Parijs bepaald dat de munten zouden worden geslagen volgens een muntvoet van 25 gram zilver van 900 ‰ per peso. De regering respecteerde dus de karakteristieken van de wet van 1862 niet.

Deze onwettelijke toestand werd pas rechtgezet toen de wet van 18 oktober 1890 het officieel gewicht en gehalte van de peso aanpaste aan de werkelijkheid. Voor de daaropvolgende aanmuntingen werd tussen 1893 en 1895 een beroep gedaan op de Munt van Santiago de Chili. Het

is niet geheel duidelijk in welke mate deze nieuwe keuze werd ingegeven door het feit dat een deel van de eerder in Parijs geslagen munten verloren was gegaan in een schipbreuk. In het totaal sloegen beide muntateliers samen voor ongeveer 4 miljoen *pesos* zilvergeld. Goudstukken werden niet uitgegeven, wat niet belette dat Uruguay de wisselkoers van zijn *peso* rond de goudpariteit kon handhaven. Dit dank zij een voorzichtige politiek met betrekking tot de uitgifte van bankbiljetten, en dank zij de goudstukken van vreemde origine die in het land in omloop waren. Uruguay genoot dan ook de reputatie het "Zwitserland" van Zuid-Amerika te zijn.

16. Venezuela

Van alle Latijns-Amerikaanse staten heeft Venezuela de meeste pogingen ondernomen om effectief lid te worden van de Latijnse Muntunie. Het land, in 1830 onafhankelijk geworden na het uitvallen van Groot-Colombia, experimenteerde reeds tamelijk vroeg met het decimaal stelsel. Zo kende het stukken van 5 en 10 *reales*, in plaats van de gebruikelijke 4 en 8 *reales* uit het oud Spaans-koloniaal monetair systeem.

Bij wet van 1° mei 1871 werd dan het systeem van *germinat* ingevoerd. Het was gebaseerd op de *venezolano* (25 gram zilver van 900 %) en een goud-zilver waardeverhouding van 15 1/2. De aanmuntung werd toevertrouwd aan de Munt van Parijs, die tussen 1874 en 1876 in totaal voor iets minder dan 1 miljoen *venezolanos* zilver- en goudstukken produceerde.

In januari 1879 diende Venezuela een officiële aanvraag in bij de Franse regering om te mogen aansluiten bij de Latijnse Muntunie. Frankrijk hield echter de boot af, met als argument dat de *venezolano* als vijfvoud van de *franc*, niet kon worden aanvaard. Om tegemoet te komen aan dit Frans bezwaar wijzigde Venezuela op 31 maart 1879 zijn muntstelsel. De *venezolano* werd vervangen door de *bolivar*, die exact gelijk was aan de *franc* van de Latijnse Muntunie. Ook beloofde het land om het eerste contingent munten (voor een totaal bedrag van 5 miljoen *bolivares*, de helft in goud en de helft in zilver) te laten slaan door de munt van Parijs. De Franse Regering, die weinig heil zag in een uitbreiding van de Unie, zocht nu een nieuwe uitvlucht. Die werd gevonden in het feit dat de munt van Parijs op dat moment omgevormd werd tot een overheidsregie en daardoor deze aanmuntung niet aankon. Venezuela besliste daarop om zich voor deze bestelling tot de munt van Brussel te wenden, en om voor latere emissies een eigen modern atelier op te richten in de hoofdstad Caracas.

Voor dit laatste werd een contract afgesloten met een Frans consortium, waarbij de regering van Venezuela zich ertoe verbond om gedurende 20 jaar voor 8 miljoen *bolivares* per jaar te laten aanmunten (de helft in goud en de helft in zilver). Dit contract werd bij wet van 13 mei 1886 bekrachtigd, en in dit nieuw atelier vonden in de jaren 1886-1889 inderdaad de Venezolaanse aanmuntingen van goud- en zilverstukken plaats. Daaronder gouden 100 *bolivares*, die *pachano's* werden

genoemd (naar de muntmeester die het eerste exemplaar sloeg bij de plechtige opening van het munthof op 16 oktober 1886). Al snel bleek echter dat de regering nogal lichtzinnig tewerk was gegaan. De muntwet van 2 juni 1887 beperkte de aanmunting in zilver immers tot 5 *bolívares* per inwoner. Dit kwam neer op ongeveer 11 miljoen *bolívares*, hetzij nog geen 3 jaar aanmunten aan het contractueel afgesproken ritme van 4 miljoen *bolívares* per jaar. Ook de aanmunting voor rekening van de lokale goudmijnen bleef ver onder de verwachtingen, zodat het snel duidelijk werd dat de contractuele verplichtingen niet konden worden gehonoreerd. Het Frans consortium, dat belangrijke bedragen had geïnvesteerd, eiste en verkreeg een forse schadevergoeding, en het atelier werd in 1890 ontmanteld. Sindsdien werd weer een beroep gedaan op buitenlandse munthoven, vooral dat van Parijs. Op dat moment was een eventuele aansluiting van Venezuela bij de Latijnse Muntunie echter niet meer aan de orde.

100 Bolívares
1886

In tegenstelling tot de meeste andere Zuid-Amerikaanse staten, kon Venezuela de waarde van zijn *bolívar* tot lang na de Eerste Wereldoorlog handhaven op diens goudpariteit. Deze moest pas in 1934 opgegeven worden, in de context van de toenmalige wereldwijde economische crisis. De zilveren pasmunt beantwoordde tot in 1965 aan de bepalingen van *germinaí*. Tussen 1879 en 1934 werden voor circa 31 miljoen *bolívares* gouden munten en voor ongeveer 84,5 miljoen *bolívares* zilveren munten uitgegeven.

ACHTERGRONDEN

In het overzicht hierboven blijken de volgende kernpunten steeds terug te komen :

- na hun onafhankelijkheid van Spanje bleven de meeste Latijns-Amerikaanse staten gedurende enkele decennia het oud koloniaal muntsysteem trouw. Rond 1870 doet zich hierin een kentering voor, en opteren verschillende van deze landen min of meer gelijktijdig voor het

systeem van *germinal*. Dit tijdstip is niet toevallig : het volgt tamelijk kort op de oprichting van de Latijnse Muntunie in december 1865, en op de Internationale Monetaire Conferentie van Parijs in 1867. Daar werd gepoogd om tot een universeel monetair systeem te komen, gebaseerd op dat van *germinal*. Daarbij werd echter geopteerd voor een standaardgoudstuk van 25 *francs*, in plaats van de gebruikelijke 20 *francs*; dit omdat deze waarde nauwer aansloot bij het Britse *pound* (= 25,2215 *francs*) en bij de Amerikaanse halve *eagle* (= 25,9131 *francs*). Als gevolg van deze Conferentie voerde Spanje bij wet van 19 oktober 1868 de *peseta* in (met o.m. stukken van 25 *pesetas*); het is dan ook niet verwonderlijk dat kort daarna verschillende ex-kolonies ook voor het systeem van *germinal* hebben geopteerd.

- in de overgrote meerderheid van de gevallen werden slechts kleine hoeveelheden gouden munten geslagen. Latijns-Amerika was toendertijd nog een belangrijk producent van zilver, terwijl de goudmijnen er reeds grotendeels uitgeput waren : het aandeel van de betrokken landen in de wereldgoudproductie, dat over de periode 1492-1875 ongeveer 30 % had bedragen, was tegen de eeuwwisseling immers teruggeslagen op 2 à 3 %. De fakkel was overgenomen door nieuwe goudvelden in Zuid-Afrika, Australië en de USA. Enkel Mexico beschikte nog over relatief belangrijke goudmijnen, maar diens *peso* is nooit geaffigeneerd geweest op het systeem van *germinal* (zelfs niet onder de regering van keizer Maximiliaan, die nochtans financieel en militair gesteund werd door het Frankrijk van Napoleon III).
- juist omdat er vrijwel geen gouden munten in omloop waren, werd de wissekoers van de munteenheid in de meeste landen bepaald door de prijs van het zilver. Deze was sinds 1873 aan sterke fluctuaties onderhevig, maar vertoonde hoe dan ook een dalende trend. Vandaar dat rond de eeuwwisseling verschillende landen de waarde van hun munt trachtten te stabiliseren door over te stappen naar de gouden standaard. In Zuid-Amerika koppeiden ze hun munt meestal aan het Britse *pound* en in Midden-Amerika aan de Amerikaanse *dollar*. In ieder geval was de rol van het systeem van *germinal* - en indirect dus van de Franse *franc* - in Latijns-Amerika veel eerder uitgespeeld dan in Europa.
- een aantal landen hadden af te rekenen met interne en/of externe politieke instabiliteit, die zich vaak vertaalde in financieel wanbeheer, dit wil zeggen in de uitgifte van grote hoeveelheden papiergeld dat onvoldoende gadekt was door reserves in edele metalen. Vandaar dat een aantal onder hen zelfs hun reeds sterk in waarde verminderde zilvermunten niet meer in omloop konden houden, en een geldcirculatie hadden die nagenoeg uitsluitend uit bankbiljetten bestond. Overigens waren deze waardeverminderingen klein bier met wat zich in de loop van de twintigste eeuw zou afspelen : zo is in Brazilië de huidige *real* gelijk aan 2.750.000.000.000 papieren *milreis* van rond de eeuwwisseling ...